

วิวาทะของบุญชู โรจนเสถียร

รังสรรค์ ณะพรพันธุ์

-1-

เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2525 ที่ผ่านมา นายบุญชู โรจนเสถียรได้แสดงปาฐกถา เรื่อง “ปัญหาเศรษฐกิจและการเมืองปัจจุบัน” ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เนื่องในโอกาสวันครบรอบ 48 ปีแห่งการสถาปนามหาวิทยาลัยดังกล่าวนี้

นายบุญชูวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลถึงขนาดที่หนังสือพิมพ์ มติชน พาดหัวข่าวว่า “บุญชูสับแหลกรัฐบาลไร้ฝีมือ” (มติชน ฉบับวันจันทร์ที่ 28 มิถุนายน 2525)

ไม่เพียงแต่ว่านายบุญชูจะชี้ให้เห็นปัญหาการเพิ่มขึ้นของค่าครองชีพ ปัญหาราคาสินค้าขึ้นประมตตกต่ำ และปัญหาการว่างงานเท่านั้น หากทว่ายังชี้ให้เห็นความผิดพลาดในการดำเนินนโยบายอีกด้วย

ตามทัศนะของนายบุญชู ความผิดพลาดของรัฐบาลมีอยู่อย่างน้อย 3 ประการ กล่าวคือ

ประการแรก ความผิดพลาดด้านการตลาด ทั้งนี้บุญชูได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารไม่รู้จักใช้จังหวะและฉวยโอกาสให้สามารถขายสินค้าให้มีราคาดี ดังที่ตนได้ทำเป็นตัวอย่างในการประกันราคาข้าว

ประการที่สอง ความผิดพลาดในด้านนโยบายการเงิน อันเกิดจากการลดค่าเงินบาท ซึ่งเป็นเหตุให้เอกชนบางรายต้องล้มละลาย และทั้งเอกชนและรัฐบาลต้องมีหนี้สินเพิ่มขึ้น รวมตลอดทั้งความผิดพลาดในการบริหารนโยบายเงินคงคลัง ที่ยึดถือนโยบาย “เงินคงคลังเพื่อเงินคงคลัง” มากกว่านโยบาย “เงินคงคลังเพื่อประชาชน”

ประการที่สาม ความผิดพลาดของระบบราชการที่ไม่สามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ จนถึงขั้นไม่เกื้อกูลบรรยากาศแห่งการลงทุน

หมายเหตุ ตีพิมพ์ครั้งแรกในนิตยสาร มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับวันที่ 18-24 กรกฎาคม 2525 โดยใช้ชื่อบทความ “บุญชูหลงเงา ? วิพากษ์บุญชู โรจนเสถียร”

-2-

สำหรับผู้ที่ติดตามการบริหารนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลมาโดยตลอด ย่อมเข้าใจได้โดยไม่ยากนักว่า จุดหนักของข้อวิพากษ์วิจารณ์ของนายบุญชูมุ่งสู่คณะที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจของนายกรัฐมนตรีมากกว่าตัวนายกรัฐมนตรีเอง และหากจะกล่าวให้ถึงที่สุดแล้ว ข้อโจมตีเกี่ยวกับนโยบายการลดค่าเงินบาทและนโยบายการบริหารเงินคงคลังเป็นของขวัญที่นายบุญชูมอบให้แก่นายไพจิตร เอื้อทวิกุลโดยเฉพาะ ทั้งๆที่นายไพจิตรได้ลงจากเวทีแห่งอำนาจไปแล้วก็ตาม

เมื่อมองย้อนหลังไปสมัยรัฐบาลเปรม 1 คงเป็นที่จำกันได้ว่า นายบุญชูได้ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และมีทีมเศรษฐกิจขึ้นบริหารนโยบายเศรษฐกิจ แต่ขณะเดียวกันนั้น พลเอกเปรม ตินสุลานนท์ นายกรัฐมนตรีก็ได้แต่งตั้งคณะที่ปรึกษา โดยมีพลเอกสัณฑ์ จิตรปฎิมาเป็นประธาน และนายไพจิตร เอื้อทวิกุล เป็นรองประธาน

ในบรรดาที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจของนายกรัฐมนตรีนั้น เกือบทั้งหมดเป็นผู้ที่มีความคิดเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแตกต่างจากนายบุญชูโดยสิ้นเชิง นับเป็นเรื่องที่น่าประหลาดใจที่นายกรัฐมนตรีเลือกทีมปฏิบัติการและทีมที่ปรึกษาในลักษณะเช่นนี้

ด้วยเหตุนี้เอง ความขัดแย้งระหว่างทีมเศรษฐกิจของนายบุญชูกับทีมที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรีจึงเกิดขึ้นเกือบตลอดยุครัฐบาลเปรม 1 ทั้งนี้ปรากฏว่า คณะที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรีได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มยังเติร์กอย่างแข็งขัน นอกจากนี้ กลุ่มยังเติร์กยังคอยจับตามองพฤติกรรมของทีมเศรษฐกิจของนายบุญชูด้วยสายตาที่ไม่ไว้วางใจอีกด้วย แหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือแจ้งว่า เมื่อเกิดวิกฤติการณ์น้ำตาลในฤดูการผลิต 2523/2524 จนถึงขั้นมีการนำน้ำตาลเข้าจากต่างประเทศ กลุ่มยังเติร์กได้มีบันทึกถึงนายกรัฐมนตรี แสดงความกังขาเกี่ยวกับพฤติกรรมของทีมเศรษฐกิจของนายบุญชู

หากมิใช่กรณี “เทเลกซ์อัปยศ” เกี่ยวกับเรื่องน้ำมันและความขัดแย้งภายในพรรคกิจสังคม นายบุญชูอาจคุมทีมเศรษฐกิจอยู่ในรัฐบาลเปรม 1 เป็นเวลายาวนานกว่าหนึ่งปี แต่การที่พรรคกิจสังคมสลายตัวจากรัฐบาลเปรม 1 จึงเปิดช่องให้คณะที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรีแทรกตัวเข้าสวมตำแหน่งได้โดยง่าย

ความคิดที่จะบรรจุนักวิชาการในตำแหน่ง “รัฐมนตรีช่วยว่าการ” โดยให้ตำแหน่ง “รัฐมนตรีว่าการ” เป็นตำแหน่งที่จัดสรรให้พรรคการเมือง เพิ่งจะนำมาปฏิบัติในการจัดตั้งรัฐบาลเปรม 2 แม้ว่าความคิดดังกล่าวนี้จะมีมาตั้งแต่ในขณะจัดตั้งรัฐบาลเปรม 1 ก็ตาม อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดทางการเมืองทำให้การนำแนวความคิดดังกล่าวนี้ไปใช้ในการจัดตั้งรัฐบาลเปรม 2 เป็นไปในขอบเขตอันจำกัด

บทบาทของคณะที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรีในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจปรากฏอย่างเด่นชัดในรัฐบาลเปรม 2 แม้ว่ากลุ่มบุคคลดังกล่าวนี้จะยึดกุมได้เฉพาะแต่กระทรวงการคลังและกระทรวงอุตสาหกรรมก็ตาม ทั้งนี้เพราะเหตุว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในรัฐบาลดังกล่าว (นายอาณัติ อาภาภิรม) มีแนวความคิดในสาระสำคัญไม่แตกต่างจากคณะที่ปรึกษามากนัก จะมีปัญหาที่เฉพาะแต่กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งปรากฏว่ารัฐมนตรีว่าการ (นายชวน หลีกภัย) ถูกข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในกระทรวงนั้นครอบงำทางความคิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการควบคุมธุรกิจการค้า ในขณะที่ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในกระทรวงพาณิชย์ยึดมั่นในแนวนโยบายการควบคุมธุรกิจการค้าอย่างเข้มงวด คณะที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีกลับยึดถือนโยบายการค้าเสรี ความขัดแย้งทางความคิดดังกล่าวนี้ปรากฏอย่างเด่นชัดเมื่อเกิดวิกฤติการณ์ราคาข้าวตกต่ำในฤดูการผลิต 2524/2525 แต่แล้วชัยชนะก็ตกเป็นของคณะที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี เพราะสามารถผลักดันให้ลดอัตราพรีเอมิชชั่น ลดอัตราข้าวสำรอง และเปิดให้มีการค้าโดยเสรีมากขึ้น โดยที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ในเวลานั้นไม่ใส่ใจมากนัก แต่จนด้วยเหตุผล ข้อเท็จจริง และสถานการณ์ ความขัดแย้งลักษณะเดียวกันเกิดขึ้นกับกรณีนโยบายข้าวโพดด้วย

ในยุครัฐบาลเปรม 2 นายบุญชูได้เปลี่ยนฐานะจากผู้บริหารนโยบายเศรษฐกิจมาเป็นผู้วิจารณ์นโยบายเศรษฐกิจ หรือหากจะกล่าวด้วยสำนวนของชอชสวนพลู ก็คือ กระโดดออกจาก “ในสังเวียน” มาสู่ “ข้างสังเวียน”

ในขั้นแรก การอยู่ “ข้างสังเวียน” ของนายบุญชูมีลักษณะเตรียมพร้อมที่จะกระโดดขึ้นสังเวียนแห่งอำนาจอยู่ทุกเมื่อ จากแหล่งข่าวที่เชื่อถือได้ นายบุญชูยังคงให้คำปรึกษาแก่นายกรัฐมนตรี ส่วนหนึ่งก็เพื่อแสดงให้เห็นว่า “จำใจจำจากเจ้า จำจร” เพราะนายบุญชูมิได้ลาจากรัฐบาลเปรม 1 โดยสมัครใจ แต่อีกส่วนหนึ่งก็เพื่อสร้างสายใยแห่งความผูกพัน ในเมื่อสายใยดังกล่าวนี้สามารถชักนำให้นายบุญชูขึ้นสังเวียนแห่งอำนาจได้ แต่ต่อมา การขอคำปรึกษาของนายกรัฐมนตรีก็ลดความถี่ลง นายบุญชูจึงใช้วิธีการถ่ายทอดความคิดโดยผ่านผู้ที่ใกล้ชิดกับนายกรัฐมนตรี ทั้งๆ ที่มีได้มีการร้องขอคำปรึกษา

อย่างไรก็ดี เมื่อเกิดวิกฤติการณ์ทางการเงินในตอนกลางปี 2524 และคณะที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรีเสนอแนะให้ลดค่าเงินบาท โดยที่ข้อเสนอดังกล่าวนี้มาจากธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลังด้วย มีเสียงร่ำลืออย่างน้อยที่สุดในวงกรรณิการ์เศรษฐศาสตร์ว่า ท่านนายกรัฐมนตรีได้ขอคำปรึกษาจากนายบุญชูเกี่ยวกับเรื่องนี้ด้วย และแม้ว่านายบุญชูจะคัดค้านการลดค่าเงินบาทอย่างแข็งขัน แต่ท่านนายกรัฐมนตรีก็ตัดสินใจเลือกเส้นทางที่เสนอแนะโดยผู้ร่วมงาน

ภายหลังจากการลดค่าเงินบาทเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2524 นายบุญชูเริ่มออกโรงวิพากษ์วิจารณ์นโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลมากขึ้น และนี่อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้

สายใยแห่งความผูกพันที่มีกับนายกรัฐมนตรีผ่องคลาดายลง ยิ่งในช่วงที่มีการจัดตั้งรัฐบาลเปรม 3 ด้วยแล้ว นายบุญชูถึงกับออกโรงคัดค้านกรณีที่พรรคกิจสังคมเข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาล การเปลี่ยนท่าทีของนายบุญชู จากการรอคอยโอกาสขึ้นสังเวียนมาเป็น การรอตายข้างสังเวียนนี้ ในด้านหนึ่งอาจเป็นเพราะเหตุว่า นายบุญชูเชื่อโดยบริสุทธิ์ใจว่า การไม่ร่วมรัฐบาลเปรม 3 จะเป็นประโยชน์แก่พรรคกิจสังคมในระยะยาว แต่ในอีกด้านหนึ่งอาจเป็นเพราะเหตุว่า นายบุญชูล่วงรู้แล้วว่า แม้พรรคกิจสังคมจะเข้าร่วมกับรัฐบาลเปรม 3 แต่ตนก็หมดโอกาสที่จะครอบครองตำแหน่งรัฐมนตรี ทั้งนี้เนื่องจากการต่อต้านจากทหารบางกลุ่มนั่นเอง

ความเป็นมาดังที่พรรณนาข้างต้นนี้ ช่วยให้เข้าใจได้โดยไม่ยากนักว่า เหตุใด นายบุญชูจึงออกโรงวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลอย่างค่อนข้างถี่ในระยะหลังๆนี้ ในยุครัฐบาลเปรม 1 นายบุญชูต้องประสบความผิดหวังที่ไม่สามารถกุมบังเหียนนโยบายเศรษฐกิจได้ทั้งหมด เนื่องจาก นายกรัฐมนตรีต้องแบ่งสรรตำแหน่งให้แก่พรรคการเมืองอื่นๆที่เข้าร่วมรัฐบาล แต่ความผิดหวังดังกล่าวนี้ต้องถูกซ้ำเติมด้วยข้อเท็จจริงที่ว่า การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของตนต้องถูกถ่วงถ่วงและเฝ้าจับตามอง ไม่เพียงแต่จากคณะที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรีเท่านั้น หากรวมทั้งจากกลุ่มทหารที่ทรงอำนาจในขณะนั้นอีกด้วย แม้ว่าความขัดแย้งระหว่างคณะที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี กับทีมเศรษฐกิจของนายบุญชูจะถูกเก็บกดไว้เป็นเรื่องภายใน แต่ก็ไม่วายที่จะเล็ดลอดไปสู่โลกภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนายบุญชูเสนอความคิดว่าด้วย *“บรรษัทประเทศไทย”* สมาชิกในคณะที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรีบางคนถึงกับออกโรงโจมตีความคิดดังกล่าวนี้ต่อสาธารณชน ดังนั้น จึงมิใช่เรื่องน่าประหลาดใจว่า ภายหลังจากที่ต้องลงจากสังเวียนแห่งอำนาจ และมอบบังเหียนนโยบายเศรษฐกิจให้แก่คณะที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี นายบุญชูจึงต้องเที่ยวบรรเลงเพลงแห่งความแค้นทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงมาตรการทางเศรษฐกิจของรัฐบาลเปรม 2 และเปรม 3

-3-

ก่อนที่จะพิจารณาวิวาทะของนายบุญชูในรายละเอียด เราน่าจะหันมาพิจารณา ดูว่า นายบุญชูประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจในยุครัฐบาลเปรม 1

เกี่ยวกับประเด็นนี้ นายบุญชูให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ *ประชาชาติธุรกิจ* ฉบับวันที่ 26 มิถุนายน 2525 โดยกล่าวว่า 11 เดือน 23 วันในยุครัฐบาลเปรม 1 ตนได้ทำงานสำคัญ 2 ลักษณะ ลักษณะที่หนึ่งเป็นการแก้ปัญหาหลัก และอีกลักษณะหนึ่งเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

สำหรับการแก้ปัญหาหลัก นายบุญชูอ้างว่า ตนได้ดำเนินการไปแล้วสองเรื่อง เรื่องแรกก็คือ การกำหนดเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 และ

อีกเรื่องหนึ่งก็คือ การกระจายอำนาจทางการคลัง นายบุญชูแอบอ้างโดยหน้าตาเฉยว่า “... ผมเป็นผู้ริเริ่มกำหนดเป้าหมายของแผนพัฒนาแผนที่ 5 ให้ถูกต้อง แตกต่างจากเป้าหมายที่เคยกำหนดกันมาก่อน ...” โดยชี้ให้เห็นว่า แต่เดิมการกำหนดเป้าหมายการเพิ่มผลผลิตในแผนพัฒนาฉบับก่อนๆ มักจะปรากฏในรูปของอัตราการจำเรี่ยเติบโตทางเศรษฐกิจและรายได้ประชาชาติต่อหัว ซึ่งนายบุญชูเห็นว่าเป็นการกำหนดเป้าหมายอย่างไร้ความหมาย และกล่าวต่อไปว่า “ ... ผมเริ่มเปลี่ยนเป้าให้เป็นรูปธรรม โดยถือระดับมาตรฐานการครองชีพของกลุ่มเกษตรกร หรือกลุ่มคนที่อยู่ในชนบท ซึ่งจะต้องยกขึ้นให้ได้เท่ากับชนชั้นกลางในเมือง นี่คือนโยบายที่ถูกต้องเป็นรูปธรรมที่แสดงให้เห็นชัด เป็นต้น เช่น จะต้องมีย่านอย่างไร จะต้องมีการกินสมบูรณ์อย่างไร สมบูรณ์ตามหลักโภชนาการ ทำให้มีสุขภาพอนามัยดี ต้องมีลักษณะของร่างกาย มีการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วยอย่างครบถ้วนสมบูรณ์เพียงใด ต้องมีเครื่องนุ่งห่มในลักษณะอย่างไร ถึงจะถือว่าได้มาตรฐานครบถ้วน เหล่านี้คือเป้าเป็นรูปธรรม”

ดูเหมือนว่า นายบุญชูจะชื่นชมกับความสำเร็จในการกำหนดเป้าหมายของแผนพัฒนาฉบับที่ 5 เป็นอันมาก แต่สำหรับผู้ที่มีพหุความรู้เศรษฐศาสตร์เบื้องต้นและติดตามความเคลื่อนไหวในวงการวิชาการ จะมีความรู้สึกไม่ต่างกันนักว่า ข้อกล่าวอ้างของนายบุญชูที่ว่าตนเป็น “ผู้ริเริ่ม” ในการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายของการพัฒนานั้น เป็นการแอบอ้างชนิดที่เวไนยสัตว์ฟังละเอียด ในประการแรกทีเดียว แนวความคิดดังกล่าวนี้เป็นเรื่องที่มีการถกเถียงมาเป็นเวลานานในหมู่นักวิชาการและเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนา ผู้ที่ติดตามความเคลื่อนไหวของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาโดยตลอดย่อมทราบดีว่า หน่วยงานดังกล่าวนี้ได้พยายามจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดและกำหนดเขตจังหวัดยากจนโดยใช้ดัชนีต่างๆ ไม่เฉพาะแต่รายได้แล้วเฉลี่ยเท่านั้น นอกจากนี้ การผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายของการพัฒนายังมีส่วนมาจากคณะที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี ซึ่งได้แต่งตั้งคณะทำงานขึ้นคณะหนึ่งให้พิจารณาร่างแนวนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท โดยมีนายเสน่ห์ จามริก เป็นประธาน รายงานของคณะทำงานดังกล่าวนี้ นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประกาศนโยบาย “ทศวรรษแห่งการพัฒนาชนบท” ในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ พ.ศ. 2524 โดยให้ถือเป็นเป้าหมายหลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5 (2525-2529) ด้วย แหล่งข่าวที่เชื่อถือได้แจ้งว่า ในการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจในรัฐบาลเปรม 1 เพื่อพิจารณาแผนการพัฒนาชนบทดังกล่าวนี้ นายบุญชูได้คัดค้านแนวนโยบายที่นำเสนอ โดยอ้างว่า นโยบาย “ผันเงิน” ที่มีอยู่นั้นก็เพียงพอที่จะพัฒนาชนบทแล้ว การคัดค้านของนายบุญชูทำให้พลเอกเปรมไม่พอใจเป็นอันมาก จนถึงกับกล่าวว่า คนที่ไม่เคยลำบากย่อมมีอากว้างรู้ความลำบากของผู้ยากไร้ทั้งหลาย และหากมิใช่เจตจำนงอันแน่วแน่ของพลเอกเปรม การประกาศนโยบาย “ทศวรรษแห่งการพัฒนาชนบท” ก็จะไม่เกิดขึ้น

แต่ข้อที่สำคัญยิ่งกว่าก็คือ นายบุญชูพูดถึงข้อเท็จจริงเพียงครั้งเดียว เพราะเป็นที่ทราบกันดีในวงการนักเศรษฐศาสตร์ว่า ในระหว่างที่มีการวางแผนพัฒนาฉบับที่ 5 นั้น นายบุญชูได้ส่งนายวิญญู วิจิตรวาทการ (ซึ่งในขณะนั้นเพิ่งหมดวาระการทำงานกับหน่วยงานของสหประชาชาติและกำลังหาที่ลง) เป็นผู้ประสานงานระหว่างนายบุญชูกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเป็นที่ทราบกันดีว่า นายบุญชูพยายามที่จะผลักดันให้มีการวางแผนพัฒนาไปตามแนวทางที่ตนต้องการ เป้าหมายที่กำหนดในแผนพัฒนาดังกล่าวนี้ มิได้มีเฉพาะแต่เป้าหมายการผลิตหรือรายได้เท่านั้น หากยังมีเป้าหมายอื่นๆ เช่น เป้าหมายการจำเรี่ยเก็บโตของภาคเศรษฐกิจต่างๆ เป้าหมายเสถียรภาพของราคา เป้าหมายดุลการค้าและดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ เป็นต้น การณ์ปรากฏว่า ตัวเลขเป้าหมายด้านต่างๆ ที่นายวิญญูส่งให้เจ้าหน้าที่นำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนนั้นเป็นตัวเลขที่กำหนดขึ้นจากวิมานในอากาศ โดยมีได้คำนึงถึงโครงสร้างระบบเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ และมีได้คำนึงถึงความเป็นไปได้ที่เป้าหมายต่างๆ จะขัดแย้งกันเอง เรื่องนี้จึงเป็นเรื่องไปกฮาที่มักจะเล่ากันในหมู่นักวิชาการของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและธนาคารแห่งประเทศไทย แต่เรื่องก็ได้สิ้นสุดเพียงเท่านั้น เพราะคนของนายบุญชูพยายามผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงวางแผนพัฒนา โดยอ้างความเห็นของผู้แทนธนาคารโลกประจำประเทศไทย จนเกิดเป็นกรณีข้อขัดแย้งเมื่อ นายวีรพงษ์ รามางกูร แห่งคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ซึ่งในขณะนั้นช่วยงานวางแผนมหภาคของแผนพัฒนาฉบับที่ 5) มีจดหมายประท้วงถึง นายโรเบิร์ต แมกนามารา ประธานธนาคารโลกในขณะนั้นในเรื่องที่เจ้าหน้าที่ธนาคารโลกแทรกแซงกิจการภายในของไทย

ในขณะที่นายบุญชูแสดงความชื่นชมความสำเร็จของตนในการเปลี่ยนแปลงการกำหนดเป้าหมายของการพัฒนา ดูเหมือนว่า นายบุญชูจะมีได้มีความชื่นชมมากนักกับผลงานในด้านการกระจายอำนาจทางการคลัง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเหตุว่า เวลาของการอยู่บนสังเวียนแห่งอำนาจสั้นเกินกว่าที่จะได้ชื่นชมกับผลงานดังกล่าวนี้ หรืออาจเป็นเพราะเหตุว่า ในก้นบึ้งแห่งหัวใจ นายบุญชูทราบแก่ใจดีว่า ตนมิอาจกล่าวอ้างถึงความสำเร็จของผลงานชิ้นนี้ได้ การกระจายอำนาจทางการคลัง โดยที่ไม่มีการกระจายอำนาจทางการเมือง อาจก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี การนำ “เงินผัน” จากโครงการสร้างงานในชนบทไปใช้จ่ายในการสร้างสนามเทนนิสในจังหวัดศรีสะเกษ ดังที่เป็นข่าวเมื่อเร็วๆ นี้ (2525) นับเป็นอุทาหรณ์อันดี แต่กรณีดังกล่าวนี้มีได้อยู่ในความรับผิดชอบของนายบุญชูอีกต่อไป

นายบุญชูได้กล่าวถึงงานในส่วนที่เกี่ยวกับการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ที่สำคัญได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนน้ำมัน และปัญหาการขาดแคลนน้ำตาล ส่วนผลงานอื่นๆ ที่นายบุญชูกล่าวถึงเป็นพิเศษก็คือ การประกันราคาข้าว นายบุญชูไม่อาจกล่าวอ้างโดยปราศจากความ

ตะขิดตะขวงใจว่า ตนประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาวิกฤติการณ์น้ำตาล เพราะการแก้ปัญหา ดังกล่าวนี้นี้เป็นไปอย่างสับสนและสร้างข้อกังขาในใจประชาชน ยิ่งถูกซ้ำเติมด้วยกรณี “เทเล็กซ์ อภัยศ” เกี่ยวกับเรื่องน้ำมันด้วยแล้ว ศรัทธาของประชาชนที่มีต่อทีมเศรษฐกิจของนายบุญชูก็ได้ ลดลงไปเป็นอันมาก โดยที่นายบุญชูตระหนักถึงเรื่องนี้เป็นอย่างดี ดังที่ได้ให้สัมภาษณ์แก่ ประชาชาติธุรกิจว่า “... สองปัญหานี้ (น้ำมันและน้ำตาล) แก้สำเร็จไปหมดแล้ว แต่ก็ก่อนข่าว ก่อ ข้อกล่าวหาเป็นชนกิตติหลังผมอยู่ตลอดเวลา ...”

ความพยายามที่จะถอนชนกิตติหลังอยู่นั้นมีอยู่ตลอดเวลาเช่นกัน และดูเหมือนว่า วิธีหนึ่งที่ถูกเลือกใช้ก็คือ การเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบหนังสือขนาดพอกเก็ตบุ๊ก เริ่มด้วยหนังสือเรื่อง *อ้อยไม่หวานน้ำตาลเค็ม* (สำนักพิมพ์เจ้าพระยา 2524 373 หน้า ราคา 15 บาท) และตามมาด้วย *เรื่องใครเขมือน้ำมัน ?* (สำนักพิมพ์วิชัยศิลป์ สิงหาคม 2524 575 หน้า ราคา 30 บาท) หนังสือทั้งสองเล่มนี้เขียนโดยผู้ที่ใช้ชื่อว่า “กลุ่มศึกษาเศรษฐกิจการเมือง” แต่ก็เป็นที่ทราบกันดีในวงการ หนังสือว่า ผู้ร่วมเขียนคนหนึ่งเป็นพนักงานธนาคารกรุงเทพ และผู้ที่ทำหน้าที่บรรณาธิการก็เป็น กวีผู้ซึ่งควรได้รับรางวัลซีไรท์ การใช้ชื่อกลุ่มผู้เขียนว่า “กลุ่มศึกษาเศรษฐกิจการเมือง” แม้จะฟังดู คล้ายกลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมืองแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่ก็สามารถหลอกหลวงประชาชน ผู้อ่านได้แต่เพียงพื้นผิวเท่านั้น ในเมื่อหนังสือทั้งสองเรื่องนี้เขียนขึ้นเพื่อสรรเสริญวีรกรรมของนาย บุญชูและสมุนบริวารโดยหาความแนบเนียนมิได้ ข้อที่น่าสังเกตยิ่งก็คือ หนังสือทั้งสองเล่มนี้ขาย ในราคาต่ำกว่าต้นทุนการผลิต ทั้งนี้ปรากฏว่า หนังสือที่มีความหนาใกล้เคียงกันและมาจากแหล่ง พิมพ์เดียวกัน กลับต้องขายในราคาแพงกว่าถึงสองเท่า แสดงให้เห็นโดยชัดเจนว่า การพิมพ์ หนังสือทั้งสองเล่มนี้มีผู้ให้เงินอุดหนุน เพื่อให้สามารถขายในราคาถูก อันจะเป็นประโยชน์ในการ เผยแพร่เกียรติคุณของนายบุญชูและทีมเศรษฐกิจของเขาในรัฐบาลเปรม 1 แต่นายบุญชูจะมีส่วน รู้เห็นกับการจัดทำหนังสือทั้งสองเล่มนี้หรือไม่นั้น ไม่มีใครรู้ดีไปกว่าตัวนายบุญชูเอง

ในสมัยรัฐบาลเปรม 1 ไม่ว่าทีมเศรษฐกิจของนายบุญชูจะทำอะไร ก็มีแต่คน จ้องจับผิด แต่นายบุญชูกลับอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ว่า เป็นเพราะประชาชนเชื่อกันว่า “... ถ้านายบุญชูทำแล้วจะต้องดีกว่าปกติ ใช้น้ำมันเก่ง ถ้าทำไม่ได้ดีต้องเล่นงาน ...” คำอธิบาย ดังกล่าวนี้นี้ หากมิได้เกิดจากความหลงตัวเอง ก็คงเกิดจากความหุนเบา เชื่อคำยกยอปอปั้นของสมุน บริวาร

นายบุญชูมักจะได้รับคำยกย่องสรรเสริญในฐานะที่มีส่วนสร้างให้ธนาคารกรุงเทพ เจริญเติบโตจนเป็นธนาคารพาณิชย์ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย แต่คนทั่วไปก็ยังไม่หลงลืมว่า ธนาคารดังกล่าวนี้เติบโตขึ้นมาโดยการค้าจูนของอิทธิพลทางการเมือง ทั้งนี้ไม่เพียงแต่ว่า ภาครัฐ เสถียรจะดำรงตำแหน่งประธานกรรมการของธนาคารแห่งนี้อยู่เป็นเวลาช้านานเท่านั้น หากทว่าในยุคสมัยหนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังก็ยังเป็นกรรมการของธนาคารกรุงเทพ

อยู่ด้วย การเติบโตของธนาคารกรุงเทพในระยะต้นจึงแยกไม่ออกจากอำนาจทางการเมือง ความเก่งกาจของนายบุญชูอาจมีส่วนในความสำเร็จของธนาคารกรุงเทพอยู่บ้าง แต่มีอีกกล่าวอ้างได้ว่า ความสำเร็จทั้งหมดนั้นเป็นของนายบุญชูแต่เพียงผู้เดียว หากนายบุญชูมีความเก่งกาจจริง สมดังคำเล่าลือ ก็น่าจะพิสูจน์ให้เห็นว่า เมื่อปราศจากอำนาจและอิทธิพลทางการเมือง และเมื่อปราศจากธนาภาพแล้ว แวดวงแห่งความเก่งกาจยังสามารถฉายแสงจรัสอยู่ได้

การที่มีคนคอยจ้องจับผิดและวิพากษ์วิจารณ์ที่มเศรษฐกิจของนายบุญชูนั้น มิใช่เพราะเหตุว่า คนเหล่านั้นเชื่อว่า "... ถ้านายบุญชูทำแล้วจะต้องดีกว่าปกติ ใฉนี้มันเก่ง ถ้าทำไม่ได้ดีต้องเล่นงาน ..." แต่เป็นเพราะเหตุว่า นายบุญชูมีผลประโยชน์ด้านธุรกิจส่วนตัว คนจึงคอยจับจ้องว่า การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจจะเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวหรือผลประโยชน์ส่วนรวม นอกจากนี้ ความจริงใจของนายบุญชูในการแก้ปัญหาของชาติบ้านเมืองก็เป็นข้อกังขาที่อยู่ใใจของคนจำนวนมาก

ในระยะหลังนี้ (2525) นายบุญชูได้ออกโรงเรียกร้องความเป็นประชาธิปไตยของเมืองไทยบ่อยครั้งขึ้น แต่คนก็อดสงสัยมิได้ว่า นายบุญชูได้ทำอะไรบ้างเพื่อระบอบประชาธิปไตย ในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเดือนตุลาคม 2516 นอกเหนือจากการเก็บดอกผลของระบอบเผด็จการให้แก่ธนาคารกรุงเทพ

เมื่อไม่นานมานี้ นายบุญชูได้ไปบรรยายเรื่อง "ระบบและปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทย" ณ สถาบันวิชาการทหารอากาศชั้นสูง (ดู มติชน ฉบับวันที่ 6 กรกฎาคม 2525) โดยกล่าวยกย่องว่า ระบบทุนนิยมเป็นระบบเศรษฐกิจที่ดี แต่คนก็อดสงสัยมิได้ว่า ในยามที่นายบุญชูมีอำนาจในการบริหารประเทศ นายบุญชูได้ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจตามปรัชญาแห่งระบบทุนนิยมมากนักน้อยเพียงใด เพราะปรัชญาพื้นฐานที่สำคัญของระบบทุนนิยมอยู่ที่ความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของกลไกราคาในการแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และยึดมั่นในระบบการค้าเสรี แต่การบริหารนโยบายเศรษฐกิจของนายบุญชูกลับตรงกันข้ามกับปรัชญาพื้นฐานดังกล่าวนี้ โดยเกือบสิ้นเชิง เพราะนายบุญชูชอบใช้อำนาจรัฐในการแทรกแซงการทำงานของกลไกราคามากกว่าที่จะปล่อยให้กลไกราคาทำงานของมันเอง ดังการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำตาลในรัฐบาลเปรม 1 เป็นอาทิ

นายบุญชูมักจะกล่าวอ้างถึงความไม่เป็นธรรมในสังคมอยู่เสมอ และในการบรรยาย ณ สถาบันวิชาการทหารอากาศชั้นสูงเมื่อเร็วนี้ (2525) นายบุญชูก็ยังได้ชี้ให้เห็นอีกครั้งหนึ่งว่า ปัญหาความไม่เป็นธรรมของการกระจายรายได้ระหว่างประชาชนเป็นจุดอ่อนของระบบทุนนิยม ซึ่งอาจแก้ไขได้ด้วยการเก็บภาษีมรดกและภาษีต่างๆจากผู้มีฐานะมั่งมี แล้วนำเงินภาษีที่เก็บได้จากคนรวยเหล่านี้มาแจกจ่ายทำนุบำรุงคนจน แต่คนก็อดสงสัยมิได้ว่า ในยุคสมัยที่นายบุญชูดำรงตำแหน่งนายกสมาคมธนาคารไทย องค์กรดังกล่าวนี้และตัวนายบุญชูเอง

มีบทบาทมากน้อยเพียงใดในการสนับสนุนการจัดเก็บภาษีดอกเบียเงินฝากธนาคารพาณิชย์
ในเมื่อภาษีประเภทนี้มีผลดีต่อการกระจายรายได้

ความจริงใจในการแก้ปัญหาของชาติบ้านเมืองจึงเป็นจุดวิกฤติแห่งชีวิตการเมือง
ของนายบุญชู หากไม่สามารถพิสูจน์ให้ราษฎรเห็นโดยกระจ่างชัด ก็คงยากที่จะได้ไต่เต้าสู่ตำแหน่ง
นายกรัฐมนตรีได้

-4-

นายบุญชูคงจะหลงละเมอเอามากๆที่คิดว่า การบริหารนโยบายเศรษฐกิจของตน
ในรัฐบาลเปรม 1 ประสบความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ จนช่วยผ่อนคลายภาวะแก่รัฐบาลเปรม 2 และ
เปรม 3 ดังที่ได้ให้สัมภาษณ์แก่ ประชาชาติธุรกิจ ว่า “... กรรมก่อนที่มากเกิดผลในขณะนี้ ได้ช่วยให้
ผู้บริหารปัจจุบันเบามือลงไปมากนั่น เป็นความจริงที่คนทั่วไปอาจจะไม่ได้สังเกต ...” แต่คนทั่วไป
ก็ทราบแก่ใจดีว่า ปัญหาเศรษฐกิจมิได้บรรเทาเบาบางลง มีหน้าซ้ำการใช้จ่ายโดยมิได้คำนึงถึง
กำลังความสามารถทางการคลังในยุครัฐบาลเปรม 1 ก็ยังเป็นเหตุให้เงินคงคลังร่อยหรอไปเป็น
อันมากอีกด้วย

เมื่อนายไพจิตร เชื้อทวิกุลเปิดโปงพฤติกรรมการผลาญเงินคงคลังของทีม
เศรษฐกิจของนายบุญชูในรัฐบาลเปรม 1 นายบุญชูก็แก้ตัวว่า ตนยึดถือนโยบาย “เงินคงคลังเพื่อ
ประชาชน” มิใช่นโยบาย “เงินคงคลังเพื่อเงินคงคลัง” แต่ข้อเท็จจริงมีอยู่ว่า ตลอดระยะเวลาของ
รัฐบาลเปรม 2 และสืบต่อมายังรัฐบาลเปรม 3 ผู้ถือบังเหียนทางการคลังต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ไป
ในการร่ำวงไว้ซึ่งฐานะแห่งเงินคงคลัง เพื่อมิให้ทรุดหนักไปอีก สถานการณ์ของเงินคงคลังจนถึงสิ้น
เดือนมีนาคม 2525 มิได้ดีไปกว่าช่วงต้นปี 2524 ดังนั้น การกล่าวหา ทีมสหหมาย – ไพจิตรยึดถือ
นโยบาย “เงินคงคลังเพื่อเงินคงคลัง” จึงไม่มีมูลแห่งความเป็นจริง ในเมื่อรัฐบาลไม่มีเงินที่จะสะสม
แต่การที่นายบุญชูกล่าวอ้างว่า ตนยึดถือนโยบาย “เงินคงคลังเพื่อประชาชน” นั้น เราจำเป็นต้อง
พิจารณาดูว่า ทีมเศรษฐกิจของนายบุญชูได้นำเงินคงคลังมาใช้จ่ายเพื่อประชาชนกลุ่มใด ผลงาน
วิจัยของปราณี ทินกร และเจิมศักดิ์ ปิ่นทองได้ชี้ให้เห็นว่า โครงการประกันราคาข้าวในยุครัฐบาล
เปรม 1 ก่อประโยชน์แก่พ่อค้าคนกลางและเจ้าของโรงสีมากกว่าชาวนา การใช้จ่ายของรัฐบาล
ล้นแล้วแต่มีประโยชน์แก่ประชาชนทั้งสิ้น ปัญหาที่มีอยู่เพียงว่า ประชาชนกลุ่มใดเป็นผู้ได้รับ
ประโยชน์ กลุ่มผู้ได้เปรียบหรือกลุ่มผู้เสียเปรียบในสังคม? หากนายบุญชูจะกล่าวอ้างว่าตนยึดถือ
นโยบาย “เงินคงคลังเพื่อประชาชน” ไม่เพียงแต่นายบุญชูจะต้องระบุกลุ่มประชาชนให้ชัดเจน
เท่านั้น หากทว่ายังต้องพิสูจน์ให้เห็นจริงด้วยว่า ผลของการดำเนินนโยบายเป็นไปตาม
คำกล่าวอ้าง

นายบุญชูมักจะกล่าวโจมตีความไร้ประสิทธิภาพของระบบราชการ แม้ในการปราศรัยต่อที่ประชุมหอการค้าอเมริกันในประเทศไทยเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2525 (ดู *เดอะเนชั่น* รีวิว ฉบับวันที่ 17 มิถุนายน 2525) นายบุญชูก็ได้หยิบยกเรื่องนี้มาโจมตีอีกครั้งหนึ่ง แต่ประชาราษฎร์ก็ได้แต่ตั้งข้อสงสัยว่า ในเมื่อนายบุญชูมีโอกาสยึดกุมอำนาจปกครองหลายครั้งหลายครา นายบุญชูได้เคยผลักดันหรือดำเนินการเพื่อแก้ไขระบบราชการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นหรือไม่ หากมันมีโอกาสแล้ว นายบุญชูก็ยังมีได้ดำเนินการแก้ไข ก็ไม่ชอบที่นายบุญชูจะมาตีสำนวนอยู่ข้างสังเวียนเช่นนี้ แต่ถ้าหากนายบุญชูได้พยายามแก้ปัญหของระบบราชการแล้ว หากแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ ประชาชนคนเดินถนนเห็นจะต้องตั้งคำถามต่อไปว่า ความเก่งกาจของนายบุญชูที่รำลือกันนักรำลือกันหนา มีมูลแห่งความเป็นจริงละหรือ

หลายครั้งหลายคราที่นายบุญชูออกโรงโจมตีการลดค่าเงินบาทเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2524 แต่นายบุญชูไม่เคยกล่าวอย่างเต็มปากเต็มคำว่า ในสถานการณ์ดังที่เป็นอยู่ขณะนั้น หากไม่ลดค่าเงินบาท จะดำเนินการแก้ไขปัญหาต่างๆที่กำลังเกิดขึ้นอย่างไร การที่นายบุญชูมิได้เสนอทางออกอื่นเช่นนี้ ย่อมทำให้มีผู้เข้าใจกันว่า การคัดค้านของนายบุญชูมิได้มีจุดประสงค์อื่นนอกเหนือจากการบรณเฑาะพเพลงแห่งความแค้นเพื่อให้นายไพจิตรฟังเท่านั้น